

MOLNOS FERENC

Szolgálat

(Novella)

Az útszéli villanypóznákon bágyadtan hunyorognak az égők. Csak nemrég verték fel őket nappali álmukból, még ki sem törölhették szemükből az álmot, bóbiskolnak még egy keveset. Ez meg is látszik a világitáson, a november végi estében végig az utcák során kőverre dagadt, átláthatatlan sötét árnyékok terpeszkednek. Különben álmos most minden. Nem is csoda, hiszen az ilyenkor szokásoshoz képest enyhe a lég, és sehol egy hűvös fuvallat. Fülledt az est. Valahonnan apró szemcsékben pereg a köd, fojtóssá lett tőle a lélegzet. A belátható tér érzékelhetően zsugorodik, egyre kisebb lesz. Az estéből alig marad több, mint a nyirkos szomorúság, amivel már az induláskor nyakon legyintett.

Gubanccal kutyaagolunk utcaszám a ragacsos estben. Én kerülgetem a rám váró tócsákat, barátom a poráz végén meg-megáll, szagmintákat vesz az útszéli gye-
pen, kerítések oldalán, villanyoszlopok tövén. Időnként lábat emel, s odafirkant valamit. Tudom, hogy üzeneteket olvas és küld ilyenkor. Nem sieti el, akkurátus, pontos munkát végez.

Tulajdonképpen magam is ráérek. Hadd szellőzzön a fejem! Jó lenne kitakarítani belőle minden gondot, ami mindeddig vackot vert benne! Csak hát a leglustább gondolat sem hagyja magát egykönnyen kituszkolni onnan. Nem szeretem ezt az időszakot. Az ősz már véget ért. Színesre mázolt, pompás lombjukat nagylelkűen szétszórták a télre váró fák, de a tél nem jött még, s ők búskomoran állingálnak naphosszat. Ez a lucskos idő kibírhatatlan. S a várakozás. A bizonytalanság a legrosszabb, hogy lesz-e még tél, s ha igen, mikor jön? Mikor borít be hegyet és völgyet fehér leplével? Mikor öltözteti széppé, teszi újra tisztábbá és elviselhetőbbé e beszennyezett világot? Ezért szeretem a telet, de félek is tőle. A fűtésszámlák magasra nyújtózkodó tételeivel ijesztget. „*Nem baj, ha egyáltalán meg sem jön, legalább kevesebbe kerül akkor a fűtés.*” – játszom el a gondolattal, pedig tudom, ha megérkezik majd, mint mindig, őszintén örülök neki.

Bárhogy is elmerültem az ábrándozásban, az éppen soros utca egyik sötét szakaszán, egy furcsa fekete folton megakad a szemem. Szabályos emberformája lenne, fejszerű kerek formát látok, alatta szélesedő vállakat, lefelé nyúló, egybefolyó árnyat. A részletek kivehetetlenek. Egy bizonyos, ha vannak lábai, azok nem érik a földet. Az emberszerű árny mintegy arasznyival a talaj felett lebeg. Vagy a kerítésre van festve? Eszembe sem jut, hogy miért. Nem is töröm magam affélével, hogy kérdéseket fogalmazzak meg vele kapcsolatosan, csak annyira futja: „né, valaki ott a deszkakerítésen!” Amint közelebb érünk, hirtelen megmozdul, leválik a kerítésről, és felénk lépik. Nem is ijesztő. Jó fejfel alacsonyabb nálam, kissé görnyedt, apró, törékeny alaknak hat. A kutyám rá sem hederít, nem morog neki, s a farkát

sem csóválja. Az akadozó vékony hang sem lepi meg.

– Titkár úr!... Titkár úr!...

Ismerős ez a hang. Ismerős a megszólítás, és most már a meglevenedett árnyék is hirtelen ismerős lett. A gyenge világításban még csupán egységes foltként látom, de már tudom, hogy számtalan ruhadarabba bugyolálva ki topog felém.

– Jó estét, REBI! – megengedem magamnak, hogy keresztnevéen szólítsam, s azon a bizalmas hangon köszönjek neki, amely csak régi, kipróbált ismerősök között szokás.

Immár a múlt kódébe veszett az a pillanat, amikor először szót váltottunk. De bizonyosan ő kezdeményezett. Talán már akkor is „titkár úr!”-ral kezdte, mert tőle kaptam ezt a címet és rangot, s ő tartja még mindig nekem immár vagy két évtizede. Soha senki más nem nevezett így. Én meg nem firtattam, hogy miért ez a megtiszteltetés. Cserébe tisztelegéssel szóba állok vele, meghallgatom, s olykor értem is, hogy fogatlan szájával mit motyog nekem. Legtöbbször az éppen elhunytak nevét közli velem minden bevezető és körülményeskedés nélkül. Kérdésre a virrasztás és a temetkezési szertartás időpontjáról is pontosan referál. Csak utánam kiált az utcán: „*Titkár úr!... Titkár úr!... tudja, hogy kik vannak meghalva?*” És már sorolja is. Naprakész adatokkal szolgál. A tőle kapott információk alapján szerkeszthetném a helyi újságba az elhalálozási rovatot. Ő persze, ott van minden temetésen. Annyira hozzátartozik a rítushoz, mint az elhunyt valamint a szertartást vezető pap. Ha valamilyen okból nem tudna jelen lenni, a sírba helyezést minden bizonnyal egy-két nappal elhalasztanák. A legkisebb felhajtással szervezett virrasztón és temetésen is egy pohárka pálinkával és egy-két szelet kaláccsal megkínálják a végső tisztességre összegyűlteket. Azt hiszem az ő élelmezési tervében jelentős szerepet kap ez a kis pálinka és kalács.

Most mellém lép. Mintha kisebb lenne, mint néhány napja, amikor legutóbb találkoztunk. Nem hiszem, hogy a gyenge fény miatt tűnik úgy, hogy napról napra töpörödik. Alakja is görbül, hangja is megkopik. Fogatlan szája befelé görbül, ajkai teljesen eltűntek, s én egyre rosszabbul értem, hogy mit beszél. Sosem kérdeztem, hány éves. Nyolcvan felé közeledőre taksálom. Tudom, hogy a vastag fejkendő alatt mindössze centisre vágott fehérbehajló haj lapul, amely fésű nélkül is elvan, s arcán a ráncok is csak mélyülnek és szaporodnak. Mozgása csoszogóvá vált. Ej, pedig a minap is, még de fürge volt! Örökös nyüzsgésben teltek az évei. A szolgálat szorgalomra kötelezte, és ő igyekezett tisztességgel megfelelni a szolgálati elvárásoknak.

A „szolgálat” kifejezést nem is használja, én akasztottam rá egykor buzgalma látán, amellyel a köztisztaságért régóta tevékenykedik. Elhivatottságot érez a szakmája iránt. Nagy szó ez, ma már nagyítóval sem találni elhivatott embereket. Az emberek egyszerűen félnek teljesen odaadni magukat valamilyen ügynek. Rettegnek a véglegességtől, a változtathatatlanságtól. Bármibe fognak, kiskaput akarnak hagyni maguk mögött a visszalépésre, a menekülésre. Így aztán amihez közük van,

sohasem lehet teljes. Nem vállalnak fel semmit úgy istenigazából, csak majdnem-szerelmet, korlátolt felelősséget, beteljesületlen életet. Folyton félnek, hogy valami egyszerűt, megismételhetetlent elszalasztanak. Valami kimarad az életükből, ami tulajdonképpen jár nekik, csak hát résen kell lenni, mert különben más tesz kezét rá. Nem feledkezhetnek bele semmibe, mert az örökös készenlét, a várakozás nem engedi. Átáramlik rajtuk az idő, amíg ők unatkoznak és szenvednek. Érzékelik, de nem tudnak mit tenni. Nem értik, miért ilyen mostoha velük a sors, miért nem jut nekik egy kis öröm, néhány önfeledt, boldog perc.

REBI viszont odaadta magát a munkájának, odaadta az életnek. Nem tartalékol, nem tervez menekülési útvonalakat, hanem igyekszik jelen lenni az időben, megélni a percet, amelyik jön, s ha berzenkedik is olykor egy kicsit ellene, tulajdonképpen elfogadja, amit hoz. A munkáját nem jobb híján végzi, nem azzal az érzéssel, hogy pillanatnyilag ez adódott neki, és csak a kényszer viszi rá, mert többre hivatott. Nem gondol ő másra, nem várja a nagy pillanatot, amikor megmutathatná, mire képes. Egy seprűvel is beéri, az sem rosszabb eszköz arra bárminél, hogy tökéletes munkát végezzen. Mert az a lényeg, a megfelelés valamely önként vállalt feladatnak.

– Hol van a sárga lajbija? – érdeklődöm, a fényvisszaverő mellény felől, amelyet figyelemfelkeltő volta miatt általában magára öltött, mondhatni a szolgálat jelképeként választott.

Egyenruha hiányában rögtönzött magának valamit, ami kiemelte az utcát s a piacot benépesítő átlagpolgárok közül, és hivatalossá tette. Egy begombolatlan, csálén álló sárga mellény adott neki magabiztosságot. Rajta nem mellékes kiegészítő egy műanyag keretbe foglalt fényképes kitűző, amely a tájékozatlanok előtt is igazolja az általa végzett szolgálatot. A tényérnyi, hivatalosnak tűnő igazolványt az önkormányzatnál különös gonddal készítették. Vigyáztak rá, hogy jól látható legyen a név és a hivatali pecsét, hogy látványa meggyőzze az esetleges okvetlenkedőt, aki e nélkül nehezen nyugodna bele, hogy ez az aszott anyóka vigyáz fel a napi piac körül a tisztaságra és rendre.

– Kimostam...

– Gyorsan szárítsa meg, s vegye fel, mert nélküle nem látszik a sötétben, én is alig vettem észre magát!

– Megszáritánám, ha lenne hol.

– Hát akassza a kályha fölé! Csak vigyázzon, nehogy meggyúljon! Tulajdonképpen mit csinált azon a kerítésen az imént? Úgy rálapult, mintha oda lett volna festve.

– Csak beszólni akartam ide az egyik szomszédnak... fel kellett álljak a deszkára, hogy belássak az udvarra...

– Mit akart ott látni a sötétben?

– Szoktam nekik a boltból olyan... olyan izét hozni, ami leesik, amikor vágják a kenyeret...

– Morzsát a kenyérszeletelőtől?

– Azt... azt. Két helyre is szoktam vinni... azon kívül haza is... a tyúkoknak. Meg kellett volna kérdezzem, hogy ma hozzak-e, de nem ég a lámpa náluk, ejsze már lefeküdtek.

Meglepett ezzel a kenyérmorzzával. Pillanatokig nem jutok szóhoz. Elképzelem, mekkora vállalkozást épített ki erre a morzsára, amit a boltban esténként zárórákor neki adnak, hogy ne dobják a szemétkébe. Mekkora mennyiség lehet az, ha két helyre is hordja, sőt olykor az otthoni tyúkoknak is juttat belőle? Azt jól sejtem, hogy nem az otthoni tyúkok a legfontosabbak. Azokhoz neki tulajdonképpen semmi köze. Nem tervez a tyúkok combjára, mellehúsára, azon egyszerű okból kifolyólag, hogy azok nem az övéi. Egy udvaron, egy házban lakik a lányával és annak családjával, de mégis külön. Minden bizonnyal az ők leltárunkban van az udvaron kapirgáló szárnyas-állomány. Szárnyas-állomány! De jól hangzik. Most jut eszembe, hogy az utcai fronton nincs is kapujuk, kerítésük, s azon az udvaron még nem láttam baromfit kapirgálni. Lehet, hogy jól rejtegetik az „állomány”-t előlem. De, ha REBI tyúkokat említett, csak kell lennie bár egy icipicinek valahol. A fiatalokkal ridegre fordult kapcsolatában talán nem számíthat finom falatokra. Az van neki, amit ő szerez. És még van ereje megszerezni a betevő falatot így vagy úgy. Megtalálja azokat a helyeket, ahol még szükség van az ő seprűjére: egy-egy bolt előtt, kocsmái teraszon... Kezében most is ott a seprű. Úgy hordja magával, mint jó szakai a szerszámosládát: legyen kéznél, ha szükség. Sose lehet tudni, mikor akad egy kis plussz munka. Záróra előtt indul az esti takarításokra. Ilyenkor szoktunk a legtöbbször találkozni. No, meg a piacon. A piacon, amitől nem tud megválni. Régi munkahelyét nyugdíjba vonulásakor a lánya kapta meg örökségül, de én azóta is, nagyon sokszor, REBIT látom ott takarítani. Arra haladtomban, olykor az esti sötétben pillantom meg ott tenni-venni. Éppen sepreget, rámol az asztalok alatt, vagy egy nagy kartondobozzal cipekedik. Ha meglát, megszólít: „*Titkár úr!... Titkár úr!*”, s a halotti jelentés után elmond valami fontosat, egy-egy ötletet vagy csak észrevételt, amitől ugyan nem lesz jobb a világ, de ha foganatja lehetne, ebben a kisvárosban bizonyosan nagyobb lenne a rend.

– Mi is van azzal a szárítással? Mintha azt mondta volna, hogy nincs, hol szárítsa...

– Otthon nincs. HORVÁTH BANDIKÁNÁL terítettem ki a ruhákat, s oda ma már ilyen későn nem mehetek.

– BANDIKÁNÁL?

– Igen, BANDIKA rokonom, ő megengedi.

– Az jó, de otthon ki nem engedi meg.

– Hát a vejem, titkár úr.

– Olyat el sem tudok képzelni, hogy valaki nem moshatja ki a szennyesét...

– Mosni lehet, csak teregetni nem, mert zavarja a vejemet.

– Ilyen rosszféle lenne?

– Úgy uralkodik, mintha ő született volna itt, és nem én.

– A leánya mit szól ehhez?

– A leányom? A leányom... Ő is csak dirigál egész nap.

Látom, hogy rossz irányba kanyarodott a beszélgetésünk, kérdéseimmel elindítottam egy panaszlavinát. Jó lenne odébb állnom, mielőtt elborít. De nem hagyhatom faképnél hirtelen. Furcsának találom ezt a „ruhaszáritást”. Hogy kiszorítva érzi magát, azon viszont nem csodálkozom. Régóta kivették a kezéből az irányítást. Biztos vagyok abban, hogy szívesen megmondják neki, hogy mit tegyen és mit ne.

– Titkár úr, ezt már nem lehet tovább bírni.

– Ki kell bírni, REBI! – próbálom bátorítani. – Az élet rövid, s nem egészen tejfől, de ki lehet bírni. Nem szabad elszontyolodni!

Ő ezt most nem hallja, mert éppen átadta magát teljes beleéléssel a siránkozásnak.

– Nem lehet...

– Dehogynem, REBI. Voltak maguk még ennél rosszabbul is.

– Titkár úr, meg kellene mondja a polgármesternek, hogy adjon nekem egy garzont.

– Képes lenne csak úgy blokkba költözni, ott hagyni a házat, az udvart, a kertet... az egész bennvalót nekik?

– A gázt a nyugdíjamból kifizetném, jól megvolnék én ott... Mondja meg neki, hogy utalja ki a garzont, mert tovább nem lehet bírni!

– Hát... ha lesz neki, magának biztosan kiutalja...

– Eléggé sürgős lenne, mert mindjárt itt a tél.

Nem mondhatom el neki, hogy harmincöt évesnél fiatalabbak támogatására épített tömbházat az Országos Lakásügynökség. Ez az első ilyen célú állami beruházás majd két évtizednyi szünet után. Azt a negyven lakrészt már évek óta várták az igénylő fiatalok. A szerencésék, akiknek jutott, már be is költöztek valamennyi lakrészbe. Rebi erről bizony lemaradt. Ha egy félévszázaddal fiatalabb lenne... talán... De eljátszom a gondolattal, hogy milyen jól nézne ki az új lépcsőházi közösségben, a fiatalok között REBI. Csak átlépne valamelyik szomszédba, hogy hírt vigyen arról, ki halt meg, esetleg kölcsön kérne két tojást, nyugdíjkézbésítésig egy húszast, vagy beülne egy kávéra, kis tereferére. Biztosan nagyon örülnének neki.

– Tél még volt, aztán odalett. Ez is jön és el fog múlni. Lesz még jökedve magának. A házából pedig senki nem teheti ki, mert az a magáé.

– Nem is hagyom magam, titkár úr.

Ezt nagyon határozottan mondta. A szeme is villant a sötétben. Egyszerre olyan harcias lett, hogy már nem is féltém őt tovább, meg fogja védeni magát, ha tovább rekumozzák. Ahogyan az imént belevetette magát a kétségbeesésbe, ugyanúgy azonosul az új szereppel, amire a segítségemmel talált az imént.

– Na, menjünk, magát várja a szolgálat! – mondom, mert itt jól lezárhatóan

találom ezt a beszélgetést, s különben a kutyámnak is nagyon elege van a rostokolásból.

Nem válaszol. Egymás mellett baktatunk, azon a mintegy két-háromszáz méternyi távon a „hivataláig”. Közben meg-megállok, mert Gubanc lépten-nyomon feladatokat talál magának az útszélén. Ilyenkor megvár, nézi a kutyát, de neki sem mond semmit. Pedig általában megszólítja, ha találkozunk. Azt hiszem, igazán nincs itt. Neki még nem sikerült lezárnia egy korábbi beszélgetést. Nem, nem azt, amit velem folytatott, hanem az otthonit, ami biztosan perpatvarosra sikeredett. Most, minden bizonnyal, magában azt folytatja. Éppen jól kiosztja a vejét vagy a lányát. Hadd tanuljanak tisztességet! Elvégre az ő házában élnek. Egy tisztességes házban, ahol illik viselkedni. Meg aztán ő sem egy jött-ment koldus. Van egy kicsi nyugdíja – többet is adhattak volna azokért az évekért –, és mellette még munkát is vállal itt-ott. Hányan mondták már, hogy „mi lenne velünk, ha REBI nem lenne?” Hát azt csak akkor tudják meg, ha tényleg nem lesz. Mi minden marad takarítatlanul! Pedig egészsége nem a régi. Folyton fáj valahol. Ha nem a dereka, akkor a háta, ha nem a háta, akkor a válla. Az a sok piaci munka, no meg a hideg és a huzat... ha nem csinálna semmit, ebben a korban, azért sem szólhatnának semmit. Bár erősebbek, ők többet lustálkodnak. A lányának ugyan ott van a piac – bár azt is hányszor ráhagyja! –, de a vejének nincs semmiféle biztos keresete. Alkalmi munkákat vállal. Ha hívják napszámba... Aztán mégis nekik áll feljebb... Ej, nagyon várják, hogy legyen vele már valami, hogy ne legyen az útjukban... De hiába szabadulnának tőle, onnan őt ki nem tehetik. Megmondta a titkár úr is.

– Jó éjt! – kezdem a búcsúzkodást. – Könnyű szolgálatot!

– Adjon isten, titkár úr! Ne féljen, a dolgomat elvégzem én!

– Hát én abban biztos vagyok. Ne vegyen a szívére semmit! Csak magát hergeli. Nem éri meg. Inkább legyen vidám! Akkor könnyebb elviselni bármit.

– Az már igaz.

– Láttam én magát úgy táncolni, hogy olyat még nem pipáltam... Azóta sem feledtem el.

Valóban így van. Egy városi ünnepségen, a lehető legnagyobb nyilvánosság előtt mutatta be tánctudományát. Nem is annyira a szökdécselése, az esetlen mozdulatainak bája bizonyult emlékezetesnek, hanem az a mély átélés, az arcáról sugárzó önféledt boldogság, amellyel magára vonta a figyelmet.

– Amíg fiatal voltam, biza, tudtam én táncolni – derül fel az arca az új téma kapcsán.

– Már nem volt annyira fiatal, amikor én láttam. Úgy aprította, mintha tizen-nyolc éves lett volna.

– Ej, mikor voltam én tizen-nyolc... – réved el a múltban, s én látom a tekintetén, hogy egészen addig visszanéz.

– Szerintem még most is jól bírná.

– Öreg vagyok én már a tánchoz.

- Csodát öreg... Én vénebbnek érzem magam.
- Menjen innen, titkár úr!
- Maga valahol táncolni tanult, ne is tagadja!
Már huncutul mosolyog, mintha sikerült volna visszamennie az időben, és egy jóképű fiatalember éppen most vallott volna szerelmet neki.
- Dehogy tanultam... csak úgy magamtól... nem olyan nehéz az. Az ember megnézi, hogyan kell, aztán ugyanúgy megcsinálja
- Én például hiába néztem, nekem ez sosem sikerült.
- Mondtam, hogy nem olyan nehéz, csak egy kicsit oda kell figyelni. Ilyenformán kell lépni... Na, ide nézzen! Aztán így fordulni... Lépni... fordulni... Próbálja csak meg, titkár úr!
- Éjfélig elnézném magát, REBI, olyan jól csinálja. De hát magát várja a szolgálat... s a kutyámnak is már nagyon mehetnékje van.
- Kár, hogy most nincs időnk... Egyszer, mikor jobban ráérünk, megtanítom.
- Köszönöm! Na, jól elbeszélgettük az időt. Még szinte táncrea is perdültem magával az utcán.
- Valamikor táncolni is kell, titkár úr.
- Annál nincs is jobb. Addig kell mulatni, amíg élünk.
- Mikor már nem tudunk, akkor bezzeg táncolnánk...
- Maga itt még a sötétben pördülhet néhányat, de nekem ezzel a kutyával mennem kell. Az ég áldja!
- Magát is, titkár úr!

